

Sygn. akt III AUa 823/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 września 2019 r.

**Sąd Apelacyjny we Wrocławiu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:**

Przewodniczący: sędzia Ireneusz Lejczak (spr.)

Sędziowie: Izabela Głowacka-Damaszko

Irena Różańska-Dorosz

Protokolant: Karolina Sycz

po rozpoznaniu w dniu 12 września 2019 r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy E. C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W.

o rekompensatę

na skutek apelacji E. C.

od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 9 maja 2019 r. sygn. akt VIII U 123/18

oddala apelację.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 26 października 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. odmówił wnioskodawczyni E. C. prawa do przeliczenia emerytury z uwzględnieniem rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, z uwagi na nieudowodnienie przez wnioskodawczynię 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze.

W wyniku wniesienia odwołania od powyższej decyzji sprawę rozpoznał Sąd Okręgowy we Wrocławiu VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, który wyrokiem z dnia 9 maja 2019 r. odwołanie to oddalił.

Apelację od tego wyroku wywiodła wnioskodawczyni i zaskarżając to rozstrzygnięcie w całości, zarzuciła mu:

1) naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę materiału dowodowego oraz brak jego wszechstronnego rozważenia, polegający na błędnym przyjęciu przez Sąd, iż skoro po 20 kwietnia 2004 r. wnioskodawczyni wykonywała prace na stanowisku przetwórcy tworzyw sztucznych, a więc nie była narażona na prace w warunkach szkodliwych, podczas gdy jak wynika z zeznań przedstawiciela pracodawcy i zeznań świadków, opisy stanowisk w miejscu pracy wnioskodawczyni nie odpowiadały rzeczywistości wykonywanej pracy, a wnioskodawczyni po 20 kwietnia 2004 r. wykonywała pracę w warunkach szkodliwych, gdyż

pomiary na których oparł się biegły zostały dokonane tylko raz, w okresie świąteczno-noworocznym, kiedy produkcja została wstrzymana, a hala na której pracowała wnioskodawczyni była wietrzona przed dokonaniem pomiarów;

2) naruszenie prawa materialnego, tj.:

a) art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych poprzez nieprzyznanie ubezpieczonej rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, pomimo iż zostały spełnione przesłanki nabycia przez ubezpieczoną prawa do rekompensaty z tytułu takiej pracy;

b) § 4 ust. 1, wykaz A, dział IV, poz. 17 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze poprzez jego błędną interpretację, a w konsekwencji błędne przyjęcie, iż wnioskodawczyni po 20 kwietnia 2004 r. nie wykonywała pracy polegającej na przetwórstwie tworzyw sztucznych.

W oparciu o te zarzuty apelująca domagała się zmiany zaskarżonego wyroku poprzez przyznanie jej prawa do rekompensaty oraz zasądzenia od organu rentowego na jej rzecz kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonej nie zasługuje na uwzględnienie.

Na podstawie art. 387 § 2¹ k.p.c., uzasadnienie wyroku zawiera jedynie wyjaśnienie jego podstawy prawnej z przytoczeniem przepisów prawa, albowiem Sąd Apelacyjny nie przeprowadził postępowania dowodowego, ani nie zmienił ustaleń faktycznych Sądu I instancji, a w apelacji nie zgłoszono zarzutów dotyczących tych ustaleń.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie było, czy E. C. spełniała warunki niezbędne do nabycia prawa do rekompensaty, o której mowa w art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (tj. Dz.U. z 2017 r., poz. 664 ze zm.). Ponowna analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, a także zarzutów podniesionych w apelacji prowadzi do wniosku, że zaskarżony wyrok jest prawidłowy.

Zważyć należy, że kwestia wykładni przepisu art. 21 ww. ustawy była też przedmiotem pogłębionych rozważań Trybunału Konstytucyjnego, który w uzasadnieniu wyroku z dnia 25 listopada 2010 r. (sygn. akt K 27/09, OTK-A 2010, Nr 9, poz. 109) stwierdził, że rekompensata jest odszkodowaniem za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które rozpoczęły pracę przed 1 stycznia 1999 r. i nie nabeżdą prawa do emerytury pomostowej w zamian za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze. Jest zatem uzasadnione, że cytowana wyżej ustawa o emeryturach pomostowych obejmuje wyłącznie pracowników, którzy przed 1 stycznia 1999 r. wykonywali pracę w szczególnych warunkach lub pracę o szczególnym charakterze, gdyż tylko tym pracownikom takie prawo do wcześniejszej emerytury mogło przysługiwać. Osoby, które nie legitymują się co najmniej 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, nie mogły w sposób uzasadniony oczekiwać, że nabeżdą prawo do rekompensaty. Takie oczekiwanie nie miało bowiem podstawy we wcześniej obowiązującym stanie prawnym.

Przepis art. 21 ust. 1 cyt. wyżej ustawy zawiera normę, która w odniesieniu do przesłanki posiadania 15 lat pracy w warunkach szczególnych, odsyła do przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Wiek emerytalny pracowników wykonujących pracę w warunkach szczególnych w rozumieniu przepisów tej ustawy określa zaś wydane na podstawie art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej rozporządzenie Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r. nr 8, poz. 4 ze zm.). Przepis § 4 ust. 1 rozporządzenia stanowi, że pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący 55 lat dla kobiet,

2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W celu rozstrzygnięcia, czy ubezpieczona jest uprawniona do rekompensaty z art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych konieczne było zatem ustalenie, czy legitymuje się ona 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub pracy w szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy emerytalnej oraz czy nie nabyła prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej.

Druga z wyżej wymienionych przesłanek nie była przedmiotem sporu między stronami niniejszego postępowania. Bezsprzecznie bowiem ubezpieczona nie pobiera świadczeń emerytalnych przyznanych z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Organ rentowy kwestionował natomiast okoliczność posiadania przez wnioskodawczynię 15-letniego stażu pracy w warunkach szczególnych.

Przesadzającą rolę w analizie charakteru pracy E. C. w okresie od 20 kwietnia 2004 r. do 31 stycznia 2012 r., z punktu widzenia jej uprawnień do zwiększenia emerytury o rekompensatę z tytułu pracy w warunkach szczególnych, miała zatem możliwość zakwalifikowania wykonywanej pracy jako wskazanej w konkretnej pozycji wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. oraz uznania, że praca ta była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Odnosząc się do okresu zatrudnienia wnioskodawczyni w (...) S.A. we W. w ww. okresie zauważyć należy, iż Sąd I instancji nie zaliczył tego okresu zatrudnienia do stażu pracy w warunkach szczególnych argumentując, że zajmowane przez wnioskodawczynię stanowisko przetwórcy tworzyw sztucznych oraz wykonywane w tym okresie czynności nie spełniają przesłanek w zakresie prac wymienionych w wykazach A i B do rozporządzenia z 1983 r.

Organ rentowy zaliczył wnioskodawczyni do stażu pracy w warunkach szczególnych okres jej zatrudnienia u ww. pracodawcy m.in. na stanowisku przetwórcy tworzyw sztucznych (od 1 sierpnia 1992 r. do 31 grudnia 1999 r.), odmawiając uznania za taki rodzaj pracy okresu dalszego jej zatrudnienia od 20 kwietnia 2004 r. do 31 stycznia 2012 r. na tym samym stanowisku. Celem ustalenia rzeczywistego zakresu obowiązków wnioskodawczyni w okresie objętym sporem prawidłowo Sąd Okręgowy dopuścił w postępowaniu dowód z zeznań świadków, w tym: M. H., D. P., B. T., a także z wyjaśnień samej odwołującej się. Ponadto zlecił biegłemu sądowemu z zakresu BHP opracowanie opinii na okoliczność ustalenia, czy praca ta spełniała przesłanki pracy wykonywanej w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, określonych rozporządzeniem z 1983 r.

Postępowanie dowodowe wykazało w sposób niebudzący wątpliwości, że zajmowane przez wnioskodawczynię stanowisko pracy, a przede wszystkim zakres wykonywanych przez nią w tym okresie obowiązków nie spełnia warunków statutowanych ww. rozporządzeniem.

Można uznać, że o ile część obowiązków ubezpieczonej niewątpliwie wiązała się z obróbką (lecz nie produkcją) tworzyw sztucznych, to ww. prace nie były wykonywane w przemyśle chemicznym. Wykaz A definiuje przecież prace w warunkach szczególnych w przemyśle chemicznym w dziale IV, poz. 17 jako prace przy produkcji i przetwórstwie żywic i tworzyw sztucznych oraz produkcji surowców, półproduktów i środków pomocniczych stosowanych do ich produkcji i przetwórstwa, produkcję wosków i woskoli. Nie można uznać, że praca przetwórcy tworzyw sztucznych, polegająca na obsłudze wtryskarek, wykonywaniu elementów pralek i lodówek, jest pracą przy produkcji pewnych szkodliwych materiałów lub pracą przy ich przetwórstwie w branży chemicznej. Praca w zakładzie zajmującym się produkcją sprzętu AGD, a taki jest profil branżowy spółki (...) S.A. (dawniej polar S.A.) nie wiąże się natomiast ze specyfiką przemysłu chemicznego, tak jak nakazuje te branże definiować wykaz A rozporządzenia.

Słusznie stwierdza zatem Sąd Najwyższy w wyroku z 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10 (LEX nr 619638), że w świetle przepisów wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wyodrębnienie poszczególnych prac ma charakter stanowiskowo-branżowy. Pod pozycjami zamieszczonymi w kolejnych działach wykazu wymieniono bowiem konkretne stanowiska przypisane danym branżom, uznając je za prace w szczególnych warunkach uprawniające do niższego wieku emerytalnego. Taki sposób kwalifikacji prawnej tychże prac nie jest

dziełem przypadku. Specyfika poszczególnych gałęzi przemysłu determinuje bowiem charakter świadczonych w nich prac i warunki, w jakich są one wykonywane, ich uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia. Nie można zatem swobodnie czy wręcz dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały one przypisane w tym akcie prawnym.

W odniesieniu do niniejszej sprawy nieproporcjonalnie większe jest narażenie pracownika zatrudnionego w przemyśle w chemii przy produkcji i przetwórstwie danych substancji, niż praca wnioskodawczynie jako przetwórcy tworzyw sztucznych, której rodzaj zleczanych obowiązków nie wiązał się z produkcją bądź przetwórstwem żywic lub tworzyw sztucznych w branży chemicznej, i nie był tożsamym z zakresem prac, wykonywanych niespornie w warunkach szczególnych w okresie od 1 sierpnia 1992 r. do 31 grudnia 1999 r. na tym samym stanowisku, ale wobec odmiennego zakresu obowiązków. Wnioskodawczynie nie była zatrudniona w zakładach chemicznych, tylko była pracownikiem zakładu zajmującego się produkcją sprzętu AGD.

Prawo do rekompensaty jest przywilejem dla osób zatrudnionych w szczególnie uciążliwych i szkodliwych warunkach, z tego względu interpretacja rozszerzająca przepisów rozporządzenia, bez uwzględnienia powiązań stanowiskowo-branżowych, jest niedopuszczalna, w całkowitym oderwaniu od rodzaju zakładu pracy, w którym było wykonywane zatrudnienie i jego umiejscowienia w poszczególnych gałęziach gospodarki.

Sąd Okręgowy poczynił bardzo dokładne ustalenia, bez potrzeby ich ponownego powtarzania, co do rodzajów wykonywanych obowiązków i czynności przez wnioskodawczynię, wyprowadzając trafny wniosek, że nie ma podstaw do przyjęcia, iż przetwarzała wspomniane tworzywa sztuczne, czy żywice, a nawet inne substancje wymienione w dziale IV wykazu A rozporządzenia, pozostając w zatrudnieniu w zakładzie, nienależącym do właściwej przyporządkowanej tym pracom branży chemicznej.

Nieuprawnione jest dokonywanie przez wnioskodawczynię szerokiej interpretacji, w oderwaniu od branży zatrudnienia, uznania wykonywania jej pracy w warunkach szczególnych. Rozporządzenie Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w żaden sposób nie pozwala wiązać pracy wnioskodawczynie z jakąkolwiek branżą przemysłu chemicznego.

Z tych motywów podniesione w apelacji zarzuty naruszenia zarówno prawa materialnego, jak i procesowego, nie znajdują uzasadnienia, jak również nie ma podstaw do przypisania dowolności w ocenie materiału dowodowego przez Sąd I instancji, która to ocena jest swobodna w granicach wyznaczonych tym przepisem i dokonaną wykładnią przepisów znajdujących zastosowanie w sprawie.

Dokonując właściwej kwalifikacji wykonywanej przez ubezpieczoną pracy, Sąd Okręgowy prawidłowo uznał, że nie spełnia ona wymogu posiadania 15 lat pracy w warunkach szczególnych, nie przysługuje jej prawo do rekompensaty z tego tytułu.

W konsekwencji apelację wnioskodawczynie Sąd Apelacyjny oddalił na podstawie art. 385 k.p.c.

Irena Różańska-Dorosz Ireneusz Lejczak Izabela Głowacka-Damaszko

R.S.